

Budapest, 1875. március 4. – Vence, Franciaország, 1955. március 19.

A nagybirtokos arisztokrata és katolikus Károlyi-család leszármazottja. A középiskolát magánúton végezte el, utána jogot tanult a budapesti egyetemen. Az első világháború kitörése Amerikában érte. Politikai pályáját a Szabadelvű Pártban kezdte, de az 1905. évi választásokon már Tisza István erőszakos módszereivel szembefordulva függetlenségi programmal indult, majd belépett a Függetlenségi és 48-as Pártba. 1909 és 1912 között elnöke volt az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek, a nagybirtokosok érdekvédelmi szervezetének. Az 1910. évi választásokon a kápolnai kerületben választották országgyűlési képviselővé. Fellépett a hármasszövetség, a német orientáció ellen, a szomszéd népekhez való közeledést, antantorientációt, szociális reformokat és általános választójogot sürgetett. A háború kitörése tovább erősítette politikai meggyőződését. 1916-ban, kilépett a háborút támogató Függetlenségi Pártból, és megalakította az ún. Károlyi Pártot. Saját pártja többségének nézeteit csakhamar meghaladta, ezért a polgári radikálisok és a szociáldemokraták körében keresett szövetségeseket. Egyre erőteljesebben hirdette a háborúból való kilépés és a békekötés szükségességét. Az 1918-as polgári demokratikus forradalom vezető egyénisége, legnépszerűbb politikusa lett. 1918. október 31-étől miniszterelnök és külügyminiszter; november 25-ig a Pénzügyminisztériumot is vezette. Decemberben rövid ideig a hadügyminiszteri tárcát is irányította. 1919. január 1-jétől a köztársaság kikiáltása után köztársasági elnök. A forradalmi Magyarország legmagasabb közjogi méltóságában elvei megvalósítására törekedett. A föderalizmus és az egyenjogúság alapján akarta a magyar köztársaság intézmény-rendszerét megteremteni. Vallotta, hogy a tulajdon szentsége nem maradhat sértetlenül, a demokratikus földreform első lépéseként 1919 februárjában felosztották kápolnai birtokát. A külső fenyegetettséggel – az újabb és újabb területek átadásának követelésével – és a belső jobb- és baloldali nyomással nem tudott megbirkózni. A kommunista hatalomátvétellel nem fordult szembe, de nem is érezte magáénak az új hatalmat, 1919. július 4-én emigrált. Csehországi, ausztriai és jugoszláviai tartózkodása után, 1925-ben családjával együtt Párizsban telepedett le. A Horthy-rendszer terrorja, személye ellen indított vad és hazug támadása – nemcsak vagyonától, de becsületétől is meg akarták fosztani – szembefordította a magyar arisztokráciával. A budapesti törvényszék 1923. február 1-jén hozott ítélete vétkesnek mondta ki hazaárulásban, és belföldön található vagyonát elkobozta. Fellebbezése után az ügy az összes lehetséges bírói fórumot megjárta, de az ítéletet minden esetben jóváhagyták. Emigrációjában új kötődését a kommunizmus irányában kereste. Régi elvbarátai – a polgári radikálisok, a szociáldemokraták – nem követték. 1930-ban, Amerikában, 1931-ben a Szovjetunióban tett hosszabb körutat. Emigrációjából tíz évet Párizsban töltött, 1934-ben, amikor felesége beteg lett, egy időre Svájcba mentek, de hét esztendeig Londonban is éltek. A Szovjetunió iránti lojalitását keményen próbára tették a Moszkvában rendezett koncepciós perek, majd az 1939. augusztus 23-án megkötött szovjet–német megnemtámadási szerződés. Sem a sztálini tisztogatást, sem a Hitlerrel való paktálást nem tudta elnézően kezelni, de az antifasiszta front jobb esélyeinek érdekében hallgatott. A fasizmus elleni küzdelemben maga is tevékeny szerepet vállalt, előbb az Új Demokratikus Magyarország Mozgalom keretében, majd az Angliai Magyar Tanács elnökeként. Elfogadta, hogy a németek ellen forduló horthysta politikusokkal kellett együttműködnie a

németellenes küzdelemben. Hitt az antifasiszta háború sikeres kimenetelében, készült az új, demokratikus Magyarország politikai rendszerének kialakítására. Úgy vélte, hogy vissza kell térni az 1918-as kiindulóponthoz. Három ponton túl kívánt lépni akkori álláspontján: az agrárkérdésben, a szomszéd népekkel való együttműködésben és a reakció erőteljesebb visszaszorításában. Bár 1945. április 2-án a Budapesten tartott választói nagygyűlésen egyike volt annak a nyolc kiemelkedő politikai, közéleti személyiségnek, akiket pártállásra való tekintet nélkül jelöltek képviselőnek az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, jelentősebb politikai szerepet nem kapott, a köztársaság kikiáltásában sem jutott szerephez. Ünnepélyes fogadásának előkészítésére csak a köztársaság kikiáltása után, 1946. február 14-én került sor, amikor a nemzetgyűlés törvénybe iktatta történelmi érdemeit. 1946. április 25-én tért haza huszonhat évig tartó emigrációjából. 1946. május 10-én ünnepi ülést rendeztek tiszteletére a parlamentben. 1946–1947 telét visszavonultan töltötte a Rózsadombon, ahol egy villát béreltek. Bár a vezető politikusok gyakran felkeresték, politikai súlya továbbra sem volt. A dilemmát, hogy hogyan távolítsák el a hazai közéletből, a párizsi külszolgálat felajánlásával oldották meg. 1947. július 18-i keltezéssel rendkívüli követ és miniszter lett Párizsban, augusztus 27-én nyújtotta át megbízólevelét a francia elnöknek. 1948 augusztusában hatáskörét kiterjesztették Belgium, majd 1949 januárjában Luxemburg területére is. Az állandó követi megbízást azzal a megfontolással fogadta el, hogy nemzetközi összeköttetései jól hasznosíthatja majd a Kelet és Nyugat közötti kapcsolatok érdekében. Az 1947–1948-ban bekövetkezett hatalmi fordulat után elkedvtelenedett, passzivitásba vonult, és a fokozatos visszavonulás mellett döntött. Mindszenty hercegprímás letartóztatásának ténye nem lepte meg. A kormány nyugati országok előtti jó hírének megmentése érdekében felajánlotta, hogy közvetít a Vatikán és Budapest között. Visszavonulási szándékát is az ügy kimeneteléhez igazította, bár eleinte azt fontolgatta, hogy 1949. március 4-én, hetvennegyedik születésnapján nyújtja be lemondását.

Március 5. és június 2. között magatartását a rendszer és a kormány iránti hűsége határozta meg. Részben hivatalában, részben szabadságon kivárta az 1949. május 15-i országgyűlési választásokat, majd május 30-án Rajk külügyminiszter még fogadta a budapesti francia követ társaságában, de a következő napra megbeszélt találkoójukon Rajk már nem jelenhetett meg. Meg volt győződve a külügyminiszter ártatlanságáról, s ezt a politikai vezetés tudomására hozta. 1949. június 2-án személyesen nyújtotta be lemondását a köztársasági elnöknek. Szakasits Árpád még azon a napon levélben nyugtázta a döntést, s egyben kitüntette az idős politikust. 1949. június 6-án visszatért Párizsba. Követi tiszte alól 1949. augusztus 16-án mentették fel. A szakításra 1949. október 13-án került sor, miután Rákosihoz intézett táviratában perújrafelvételt kért Rajk László ügyében, mivel nyilvánvaló hazugságon fogta a Rajk-per kiagyalóit. Rákosi nemcsak elzárkózott a kérés teljesítésétől, hanem meg is fenyegette. Október 16-án nyilvánosságra hozta a Rákosinak írt táviratot. Újra emigráns lett. Hamvait 1962 márciusában hazaszállították, és a Kerepesi temetőben helyezték örök nyugalomra.